

GLAS

SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE

Leto (año) XXXII, 2

EL VOCERO DE LA ACCION CULTURAL ESLOVENA

marec-april (marzo-abril) 1985

Slovenski narod in slovenska kultura

Društvo slovenskih pisateljev je sklicalo v sredo 9. in v četrtek 10. januarja posvet „O slovenskem narodu in slovenski kulturi“.

Pri obeh večerih so nastopili številni govorniki in se lotili številnih vprašanj. Teme Partljič, ki je predsedoval srečanju, se je med drugim dotaknil treh vprašanj, ki danes vznemirjajo slovensko kulturno javnost: dachauski procesi, Goli otok in pokol domobrancev. Dejal je, da pisatelji ne prepovedujejo knjig, ampak jih pišejo, prepoveduje jih država oziroma javni tožilec, na srečo pa je tega v Sloveniji manj, čeravno imamo tudi mi prepovedano dramo, in to brez vsake potrebe že dvajset let (Partljič ni povedal katero, verjetno pa gre za Rožančevo Toplo gredo). Če oblast, Socialistična zveza, oziroma še OF in Partija niso pravočasno, jasno in nedvoumno spregovorile o Golem otoku, dachauskih procesih, roški likvidaciji domobrancev, bi morali pisateljem izreči priznanje, da so te teme odprli, načeli in legalizirali, seveda na literaren način. Zamolčana resnica ne more biti ne objektivna ne neobjektivna. Politične organizacije bi se morale zamisliti, zakaj ta trenutna vprašanja ne tečejo znotraj ZK ali SZDL. Želeti si priti na čisto še zdaleč ne pomeni razvrednotenja revolucije. Zato gre Torkarju, Hofmanu, Zupanu, Kocbeku prej pohvala, kot črna pika v znameniti „beli knjigi“ hrvaškega CK, ki ji je botroval Stipe šušar. Iskati sovražnike ljudstva med pisatelji je burka, stara že tisoč let.

K. Humar:
Kulturniki v Sloveniji
si izprašujejo vest,
Katoliški Glas, Gorica,
17. januarja 1985, str. 1.

ново meddobje: XX. 3/4

I ZSEL je dvojni 3-4 zvezek XX. letnika revije Meddobje. Revija bi morala iziti ob koncu jubilejnega leta, izhaja pa skupaj z drugima knjižnima izdajama: M. Kremžarja Obrisi družbene preosnove in F. Papeža zbirke pesmi Dva svetova.

Pozoren bralec Glasa in Kosovih Pisem iz Tokija se bo morda spomnil njegovega programskega dekaloga (gl. Glas julij-avgust 1977), katerega tretja zapoved se glasi: „Ne bodi zadovoljen z nerednim izidom. Redno vsake tri mesece mora biti črna na belem ovitku, da si znova pridobiš zaupanje naročnikov. Nihče ne plačuje rad za revijo, ki ne ve, kdaj lahko izide.“

Kakorkoli že: pestra številka z drznimi in preišljenimi prispevki. Prevladajo slovenska vprašanja, a vedno v najširšem okviru. Lev Detela bogati tokrat revijo z dvema razpravnima prozama. Prva obravnava Temelje slovenskega zdomskega ženskega pesništva, v kateri esejist najde razlike med matičnim ter zamejskim in zdomskim pesniškim ustvarjanjem. Predmet obravnavanja sta pesniški deli Milene Šoukal in Milene Merlak. Drugi prispevek obdeluje Slovensko kulturo za rdečimi zastori s podnaslovom Novost „Nove Revije“.

Obširna in tehtna je dr. Vinka Brumna študija o Dobrem in vrednem. Brumen nas že več let seznanja z vekotrajnimi, torej tudi aktualnimi in v naši stvarnosti globoko zakoreninjenimi filozofskimi vprašanji.

Pravtako nas s filozofsko razpravo bogati Vladimir Kos. V eseju Brezdomec optira za novo opredelitev filozofije predstavlja novo definicijo modroslovja. Čeprav spis zahteva pozorno branje, nudi odlično snov za filozofsko razmišljanje tako tistemu, ki se uvaja v filozofske vede, kot izkušenemu ljubitelju modroslovja.

V emigracijski sliki ob koncu drugega tisočletja s podnaslovom Pozdrav letu 2000 skuša Andrej Rot podati retrospektivni pogled na argentinsko zdomsko stvarnost predvsem iz vidika, kakor je v uvodnem motto: Gre za poskus: smo na koncu stanja, ki nam mogoče še ponuja rešiti več rodov ali vsaj del njih, da kot skupnost ostane slovenska. Avtor je tudi pod zaglavjem Zapisi podal življenjsko pot dr. Rajka Ložarja – in memoriam.

Podobno tematiko – razni problemi zdomec – obravnava Avgust Horvat v eseju Slovenec sem – hočem tudi ostati? Avtor opisuje naseljevanje Slovencev v novem svetu, poudarja vlogo duhovnikov, obravnava vprašanja izseljencev na različnih kontinentih in državah predvsem iz vidika ohranjanja slovenstva.

Tone Brulc predstavi v študiji O vprašanju narodne sprave začetek, potek, vzroke in posledice revolucije v Sloveniji; namen spisa je pokazati na vzroke nesprave, kaj loči del naroda in ideološko emigracijo od vladajočih.

Omeniti je treba – v duhu avtokritike in v obvestilo bralcu Meddobja –, da so vse omenjene razprave in eseji (razen Brumnovega o Dobrem in vrednem) bile napisane v letu 1983 ali preje; v dveh letih pa se slovenska stvarnost – tudi zdomska – v marsičem more spremeniti.

Manj obsežen je leposlovni del revije, vendar zato nič manj sočen. Tone Brulc objavlja črtico Ptíč jokavec (Karaú), kjer povzema pripovedko južnoameriških Indijancev o izvoru ptiča s človeško lastnostjo in prikazuje nasprotje med mestom in njegovim pojmovanjem življenja ter provincialno arhaično mentaliteto, ki je še ohranila živo vero v mite.

Pravtako je Andreja Prebila Kopicvka osnovana na indijanski legendi. Kopicvka (copihue) je cvet, ki služi kot emblema indijanske rase Mapuče in okras njihovih gozdov.

Maksimilijan Osojnik najbrž prvič objavlja v Meddobju eno izmed svojih črtic. Prijetno breme je pripoved iz kmečkega življenja, s preprosto in čustveno vsebino.

Pesniški del je dobro zastopan po Dolores M. Terseglavovi. Naslovi njenih pesmi: Epitaf za Edvarda Kocbeka, Pijana pesem, Zgodovina, Tri prisposodbe, Ariel Prosperu, Tišina, Iskavcu lepote (patru Romamu Tomincu), Jama, (Prešernu

in *Balantiču*). Prvotako odlične so pesmi *Vladimirja Kosa ob tokijski harfi*.

Na koncu 160 strani obširne dvojne številke je več drobnega materiala. Urednik *France Papež* ocenjuje *Stanka Kosa* knjigo *Stalinistična revolucija na Slovenskem*. *Tone Brulc* označuje več pred kratkim izšlih publikacij: *V. Bučar: Makedonija in Makedonci*, *V. Nabokov: Lekcije o ruski literaturi*, poglavje dr. I. Lenčkove

knjige *Rast v resnici in ljubezni Dobiček kot brezdelni dohodek*.

Sklepen prispevek je obvezen tekst v kasteljanščini. *Pavel Fajdiga* prinaša v črtici *Buenos Aires* svež vetrič velemesta, ki je dalo zatočišče tisočim Slovencem. Revijo sklene seznam kulturnih večerov SKA v njeni XXXI. sezoni.

Uredništvo

Nemško literarno priznanje Levu Detelu

Številni zapisi o sodobni slovenski kulturi v tisku nemškega jezikovnega prostora

Na Dunaju živeči slovenski avtor Lev Detela je septembra 1984 za svojo v nemščini napisano religiozno liriko prejel posebno priznanje neodvisne žirije zahodnonemškega mesta *Witten*. Znano je, da je Detela skupaj s svojo ženo Mileno Merlak v veliki antologiji pesmi o Mariji, ki jo je v Münchnu in na Dunaju izdala založba *Herold* – o tem je 13. septembra 1984 poročal tudi goriški „Katoliški glas“ – objavil nemške lirične tekste.

Avstrijska založba „*Niederösterreichisches Pressehaus*“ je nedavno ponatisnila reprezentativno antologijo nižjeavstrijskega pripovedništva, v kateri je objavljena tudi daljša novela *Leva Detela* o krajih in ljudeh ob češki meji na severu Avstrije. To knjigo je odkupila Nižjeavstrijska deželna vlada, ki jo kot darilo poklanja vsem maturantom nižjeavstrijskih gimnazij.

Ista založba je leta 1984 izdala tudi prvo literarno zgodovino Nižje Avstrije, ki jo je napisal vodja literarnega oddelka nižjeavstrijskega radia *dr. J. Twaroch*. V tej knjigi je na plastičen način predstavljen literarno ustvarjanje – kot piše *Twaroch* – „eksperimentalnega dvojezičnega avtorja *Leva Detela*, ki je s svojo družino več kot deset let živel v Nižji Avstriji“. *Twaroch* predstavlja Detelo kot pisatelja „temnih strani življenja“, bede, groze in uničevanja. Kot eksperimentalno pomembni sta omenjeni Detelovi nemški prozni zbirki „*Legende o očetu*“ in „*Imponirajoče kretnje vladanja*“. Pričujoča analiza Detelovega nemškega literarnega pisanja je že druga iz zadnjega časa. Nedavno je namreč tudi *dr. Kurt Adel* v svojem pregledu avstrijske literature po l. 1945, ki je izšel pri dunajski založbi *Wilhelm Braumüller*, analitično spregovoril o Detelovem doprinosu k sodobni avstrijski literaturi.

Detela je v zadnjem času objavil v nemščini več esejev, razprav in zapisov, v katerih je širši javnosti predstavil najnovejša dogajanja v slovenski literaturi doma in po svetu. Že 17. decembra 1983 je dunajski dnevnik „*Die PRESSE*“ objavil Detelov obširni pregled novejšje slovenske literature v sklopu širšega kulturnopolitičnega dogajanja. V kulturni prilogi dunajskega dnevnika „*WIENER ZEITUNG*“ je Detela 25. februarja 1984 ponovno razčlenil sodobno slovensko duhovno ustvarjanje. V isti prilogi z naslovom „*LESEZIRKEL*“ so objavljene tudi pesmi *E. Kocbeka* (v prevodu *L. Detela*) in *Tomaža Šalamuna* (v prevodu *Korošca Fabjana Hafnerja*) ter fotografije *Gustava Januša*, *Tomaža Šalamuna*, *Tarasa Kermaunerja* in *Lojzeta Kovačiča*. Ta Detelov esej o sodobni slovenski literaturi je sedaj izšel v knjižni obliki v velikem zborniku „*LESEZIRKEL 1984*“, ki ga je na Dunaju natisnila Avstrijska državna tiskarna. Obširni Detelovi eseji o slovenski literaturi so na vidnih mestih izšli še v drugih časopisih in revijah, npr. v „*Stuttgarter Zeitung*“ (28. aprila 1984), v münchenskem „*CRITICONU*“ (maj-junij 1984) – ta je septembra in oktobra 1984 objavil tudi Detelov esej o Albancih na Kosovem, ki je že prej v nekoliko spremenjeni obliki izšel v dunajskem mesečniku „*Berichte und Informationen*“ –, medtem ko je Detelov prikaz slovenske sodobne literature v posebnem zvezku 8. avgusta 1984 ponatisnilo tudi glasilo švicarskega Vzhodnega inštituta v Bernu „*ZEITBILD*“.

Detela je na daljši način spregovoril tudi o lanskoletnem Petrarkovem nagradencu, koroškem Slovencu *Gustavu Janušu* („*DIE PRESSE*“ 7. in 8. julija 1984, ponatis v lanski

četrti številki koroške kulturne revije „*FIDIBUS*“).

Ob Kocbekovi osemdeseti obletnici rojstva je Detela pisal v dnevniku „*Luxemburger Wort*“, v celovski „*Kleine Zeitung*“ in v četrti številki avstrijske revije „*PANNONIA*“, medtem ko je že v lanski drugi številki „*PANNONIJE*“ predstavil *G. Januša* ter v obširnem eseju probleme literarne dvojezičnosti od *Josepha Conrada* do na Dunaju živečega *Mila Dora*.

Lanska (dvaindvajseta) številka literarne revije „*LOG*“, je veliko prostora posvetila *Kocbeku*. Poleg drugega je objavljen Detelov prevod *Kocbekovega „Nemškega dnevnika“*, novi prevodi *Kocbekovih* pesmi ter *Detelov* esej o *Kocbekovem* življenju in delu. V isti številki „*LOGA*“ piše *Nemška slavistka Hilde Bergner* o slovenski literaturi *Milene Merlak*. V lanski enaindvajseti številki „*LOGA*“ je natisnjen odlomek „*Lepota razvaline*“ iz nastajajočega Detelovega nemško pisanega romana „*Grand-Hotel*“, pesem „*Sfinga*“ *Milene Merlak* ter *Detelovi* nemški eseji o *Gustavu Janušu*, *Branku Hofmanu* in *Žarku Petanu* (oddajal jih je tudi prvi program avstrijskega radia, ki je 27. decembra uporabil tudi Detelov zapis o slovensko-angleški antologiji koroškega slovenskega pesništva). V avstrijskem radiu se je Detela leta 1984 pojavil tudi kakor avtor in izdajatelj revije „*LOG*“ ter kot predavatelj na pisateljskem srečanju v *Brezah*, kjer je v posebnem referatu na široko spregovoril o povezovalnih značilnostih srednjeevropske kulture.

V „*LOGU*“ (št. 23) je objavljena med drugim proza in poezija *Milene Merlak*, *Detelovi* zapiski ter kritike o albanski kulturni situaciji in novih knjigah, medtem ko je štiriindvajseti „*LOG*“ v celoti posvečen lanskoletnemu avstrijskemu simpoziju o „*Blaznosti in kulturi*“ v nižjeavstrijskem *Drosendorfu*. Natisnjena je tudi *Detelova* proza o mrtvem svetu ob češki meji in praznih obmejnih cestah, po katerih je sredi bujnega življenja pred dvesto leti v kočiji potoval *Mozart* z *Dunaja* v *Prago* na premiero lastne opere „*Don Giovanni*“.

O mednarodnem pisateljskem srečanju v koroških *Brezah*, na katerem so sodelovali tudi slovenski avtorji, je Detela v nemščini spregovoril v časopisih „*Luxemburger Wort*“ in „*Die Furche*“ (*Dunaj*), medtem ko je o poeziji tudi s Slovenci povezanega avstrijskega pesnika *Petra Paula Wiplingerja* poročal v lanski osemindvajseti številki avstrijske kulturne revije „*MORGEN*“.

Detelove poezije je lani objavila švicarska literarna revija „*PHILODENDRON*“ (št. 24), njegovo satirično prozo štirinajsta številka koroške revije „*UNKE*“, medtem ko je nemško božično peser *M. Merlak* natisnil 20. decembra 1984 največji avstrijski agrarni tednik „*Der Bauernbündler*“.

Ob koncu moramo omeniti tudi *Detelova „kulturna pisma iz Furlanije in Julijske krajine“*, ki redno izhajajo v koroški kulturni reviji „*DIE BRÜCKE*“. V njih *Detela* obširno poroča tudi o slovenskem kulturnem dogajanju v *Trstu* in *Gorici*, o novih slovenskih knjigah in revijah, gledališču in različnih kulturnih prireditvah. Zadnji „*kulturni pismi*“ je avtor objavil v drugi in četrti številki „*DIE BRÜCKE*“ za leto 1984.

Obseg pričujočega članka bi presegla omemba *Detelovih* objav v angleščini. Naj le navedemo, da je že dvakrat opozoril na zanimivost ljubljanske „*NOVE REVIJE*“. Ta trenutek pripravljata *Milena Merlak* in *Lev Detela* več novih literarnih in publicističnih del ter iniciativ v slovenščini in nemščini, a tudi v drugih jezikih.

Pod cvetočimi česnjami

Dragi Glas!

Naj Ti najprej čestitam ob vstopu v četrto desetletje – ko bi mogel iti brez veliko lužo in vliti v najina kozarca ves opojni sok vonjav teh cvetočih češenj, ki belo in rožnato za nekaj dni krasijo Tokio, bi Ti zlahka vžgal kristalni ogenj v obeh, da za hip pozabiš žulje in znoj kulturnega dela. Tako pa se morava zadovoljiti z dragocenimi besedami odkritosrčnosti.

Tukaj na Japonskem pravijo – v določenih okoliščinah, se razume –, da je četrto desetletje zakonskega življenja eno najbolj kritičnih... Če mi lahko daš prav, da sta si v točki skupnega ustvarjanja zakonsko življenje in življenje SKA podobni, mi ne boš zameril zaključek na podlagi te analogije: tako ustvarjalci kot vodstvo SKA morajo utrjevati medsebojno povezanost, to je, ne smejo je imeti za nekaj avtomatičnega. Medsebojna povezanost ne nosi v sebi poročstva stojnosti; celo zakrament sv. zakona ne deluje brez sodelovanja. V zvezi z medsebojno povezanostjo bi lahko uvedla novo formulo stare zakonitosti – če nimaš nič proti, bi ji rekel Glasova zakonitost; na čast namreč Tvojim tridesetim letom brezdomskega ustvarjanja: teža ustvarjanja se veča v sorazmerju z daljavo od Buenos Airesa.

„Del Sur, del Este, del Oeste, del Norte, convergen los caminos que me han traído a mi secreto centro.“ Ti veš, kaj te besede pomenijo; naj jih skušam podati po naše za tiste, ki jim sicer to ostane špansko. „Z juga in vzhoda, z zahoda in severa se stekajo poti, ki so me nosile v to moje skrito središče.“ Veš, kdo se tako lepo izraža? Tvoj prijatelj v svetu ustvarjanja, Jorge Luis Borges, in sicer v pesmi Elogio de la sombra (Slavospev sencí) v istoimensi zbirki svojih pesmi. Ta pesem se nanaša na Buenos Aires. Ti veš, ali ta pesnik še živi; menda je zadnja leta trpel za očesno slepoto. Še eden Borges je književnik: Guillermo Juan Borges, sourednik revij Prisma in Proa. Katerega od obeh Borgesov ima Vinko Rode v mislih s svojo pesmijo Borges v Medu. 1984: 1/2? Naj še enkrat povem, da sem vesel, celo ponosen, da Slovenec poje v španščini; reci tudi g. Rodetu, če ga kdaj srečaš, naj še enkrat prebere nekatere pesmi J. L. Borgesa in prisluhne njihovi melodični španščini in se zazre v njihove izvirne podobe, ki tudi na svoj način zvenijo. Ali pa v pesmi še enega buenosaireškega pevca: Ricardo E. Molinari-ja... Seveda je drzno, da si upam kaj takega svetovati, tisoč in tisoč morskih milj oddaljen od Rodetove Argentine; za drznost prosim oprostjenja, za vsebino nasveta pa le poslušaj za melodijo jezika.

Tokio bi lahko imenovali tudi prestolnico rabljenih knjig, toliko jih je na prodaj. Tole knjigo sem iztaknil oni dan (treba je namreč iskati, kar je tako prijetno kot znanstveno odkrivanje in predbožično nakupovanje): Paisajes Argentinos. Napisal jih je José María Salaverría, izdal pa Gustavo Gili v Barceloni – 1918. Pisatelj je prebil tri leta v Argentini, Osmo poglavje nosi naslov El Canto del Emigrante (Pesem izseljencev). In zadnji odstavek se glasi takole: „O, da bi bil blagoslovljen sad našega dela! In tisočkrat blagoslovljen sad naše krvi, otroci našega bitja. O, da bi jih Sreča privzela za svoje in čula nad njimi, da postanejo trdna resničnost in jih skušnjave ne zavedejo v zlo in se z njimi ne poigra zli duh idiotske ošabnosti ali pa oni lahkomišelnosti ali pa še oni zli duh, ki mu pravimo mesenost. O, da bi si Sreča prisvojila otroke naše krvi in bi se v njih z vso močjo uresničila duh in ljubezen do idealov!“ Če razumeva pod pogansko zvonečo Srečo (la Fortuna) Božjo Previdnost, nama lahko te besede vžgo celo molitev za brezdomčevo bodočnost. Deveto poglavje ima naslov Aspectos de Buenos Aires; veš, kaj so bile takrat značilnosti tega mesta? Valovanje množice, propadanje starih hiš, privlačnost izložbenih oken, in da je bilo videti malo starih ljudi in še manj – mačk...

Veter me je pravkar spomnil, da sem v Tokiu, kjer dehtijo cvetoče češnje, dotlej da jih dež raztrese za

preprogo mestu ob morju; takšno mesto si želimo imeti vsak dan! – Opomba k str. 54 v Medu 1984: 1/2: spominjam se, da sem v taborišču v Lienzu leta 1945 zložil Sonetni venec, ki so ga v taborišču razmnožili na ciklostil; če se prav spominjam, je bil papir bolj umazane barve. To omenjam, ker hoče biti Detelov pregled izčrpen. Spominjam se tudi, da me je še isto leto (ali pa leto pozneje, ne vem več prav) zdaj že pokojni pesnik in profesor Vladimir Karel Truhlar pobaral v zvezi s tem ciklom, kako morem reči, da je Marijina ljubezen pod križem na Golgoti – admiral. Zavedel sem se, da sem izbral napačen glagol, ker sem hotel z enim samim izraziti dvoje različnih dejanj: da je Marija ljubila tega Jezusa na križu in da se je voljno, čeprav med strašnimi bolečinami, trgala od Njega kot Njej izkustveno živega. Nekaj je v Mariji umrlo, a ne ljubezen; gospod profesor je imel prav.

Zdaj, ko sem se navadil na Trojo dvojno hišno številko (npr. jan-febr.), Te pristrčno pozdravljam z marčno-aprilskim smehljajem pod novimi in starimi cvetočimi česnjami Tokia. Majsko-junijske toplote še ni v pri-stanišču. Tvoj vdani

Vladimir Kos.

VEČNA MLADOST

(G. Mirku Kunčiču, ki je odšel v večnost 3.12.1984 – v zahvalo za pravljice in pesmice, ki so tudi mene vzgajale.)

V Morón so Te naposled odpeljali,
s prstjo na Tvoji pesniški piščali,
da več ne moreš peti pravljic mladim –
kako prisluškoval sem zmeraj rad!

Vendár – v Morón so nesli le ostanke.
Tvoj duh ubira pot brez smrtne zanke
po Svetu, ki je lepši kakor sanje –
mar nisi s pravljico nas klical vanj?

Za nas si Mirko Kunčič, večno mladi!
Povestice še zmeraj govoriyo.
Še pesmice donijo naokrog.

In zdi se nam, vzgojenim v sveti nadi,
da zdaj poslušaj Te sam ljubi Bog,
kako ustvarjaš pravljic melodijo.

Vladimir Kos

En un siglo tan conflictuado como el nuestro, es frecuente que los científicos, los filósofos, los artistas no puedan desenvolverse plenamente en su país y cultura de origen y que, a menudo, se vean constreñidos por las circunstancias a trasladarse de lugar y a realizar su labor en diferentes partes del mundo. Las motivaciones de estas más o menos obligadas emigraciones son políticas o económicas o, simplemente, culturales en el sentido de la posibilidad de desarrollo que debería merecer la persona. Los argentinos venimos viviendo estas circunstancias y el precio lo paga en buena medida la nación misma inhibiendo aún más las posibilidades del ansiado despegue.

¡Cuántos son los temas conflictivos que pueblan la Argentina de hoy! Hasta nos preguntáramos si hay siquiera algún rincón del quehacer que no merezca un replanteo. Cada hombre tiene alguna respuesta a los problemas que aquejan a nuestra sociedad. Muchos coincidimos en que ésta está en el cultivo de las virtudes morales y cívicas.

LA REDACCION

MODESTOV DOM V CELOVCU

obiskali so

† Peter Markeš

S smrtjo Petra Markeša je Slovenska kulturna akcija izgubila vestnega poverjenika, celotna slovenska izseljenska skupnost pa eno najmarkantnejših osebnosti.

Kemaj teden dni pred smrtjo se je pokojni oglašil v Kanado došlemu našemu predsedniku in mu je izročil obračun v Slovenski pisarni prodanih izdanj naše založbe s pripadajočim izkupičkom. Ko se je predsednik vrnil iz Svete Dežele, kamor je poromal skupaj s kanadskimi rojaki, Petra Markeša že ni bilo več med živimi. Umrl je 25. marca 1985, dobrih 68 let star.

Bil je desetletja gerent župnijske hranilnice in posojilnice „Slovenija“ v Torontu, v katere prostorih skoraj nasproti župnijske cerkve Marije Pomagaj je vodil tudi Slovensko pisarno, ki je bila med drugim poverjenica izdanj naše ustanove.

Slovenska kulturna akcija bo pokojnika ohranila v trajnem spominu kot zvestega sodelavca skozi njenih prvih 30 let delovanja. Bog naj mu poplača vse žrtve za ohranjanje slovenstva v izseljenstvu!

ustvarjalci ska

Rado L. Lenček

Dr. Rado L. Lenček je profesor na Columbia University v mestu New York, član Society for Slovene Studies in tudi dolgoletni član SKA. Letos nam je poslal dva svoja krajša spisa. Prvi je napisan V spomin Rajku Ložarju v Press Release. V njem predstavi glavna Ložarjeva dela in njegovo življenjsko pot. Drugi tekst je ponatis iz Language and Literary Theory. In Honor of Ladislav Matejka v Papers in Slavic Philology, 5, 1984. Lenček na straneh 77-82 objavlja Poskus gramatične analize pesniškega teksta: Joža Lovrenčič, Jug v okviru. Gre tu za poskus formalno-lingvistične analize, omejen „na pretres rabe in uporabe gramatičnih form in gramatičnih kategorij v pesniškem jeziku“.

Odličnost analize je v njeni jasnosti in sistematiki in ne nazadnje v izboru omenjene Lovrenčičeve pesmi.

Priznanje našemu sodelavcu

Član SKA in sodelavec Glasa in Meddobja Tone Brulc je konec lanskega leta dobil posebno priznanje na Socialno-narodnem združenju za upokojene in penzioniste INSIP (Instituto Nacional de Servicios Sociales para Jubilados y Pensionados), odsek Lomas de Zamora. Ustanova je namreč priredila prvi nagradni natečaj pesmi in črtic, na katerem je bil nagrajen tudi Tone Brulc za ciklus pesmi. Čestitke!

Predsednikova srečanja s slovenskimi kulturniki na potovanju

Naš predsednik je iz družinskih razlogov imel potovati v Evropo, pa je skušal potovanje izrabiti mimogrede tudi kot misijonski in kulturni delavec. Pod kulturnim vidikom je doživel naslednja srečanja:

V Kanadi je pozdravil člane SKA, glasbenika Jožeta Osana, arh. Vilka Čekuta, glasbenega pedagoga Toneta Zrneca in duhovnega pisatelja Franca Sodja. Za Veliki teden je prišel tja na pomoč tudi naš prijatelj in predavatelj dr. Franc Rode.

Na Koroškem je po dobroti svojega gostitelja rektorja Tinj Jožeta Kopeiniga doživel srečanje z več sodelavci Celovškega Zvona. Pri kosilu v ta namen so se zbrali urednika Reginald Vospernik in Vinko Ošlak pa inž. Franc Kattinig, predsednik Prijateljjev Celovškega Zvona Merkač in Jože Kopeinig. Izražena je bila med drugim želja za čim tesnejšimi stiki med SKA in celovško revijo, pa tudi zagotovilo glede bodočnosti, da bo Celovški Zvon izhajal, tudi če se mu onemogoči vstop v domovino.

S Kopeinigom sta obiskala v bolnici v Celovcu člana Vinka Zaletela, ki si tam zdravi rano na nogi, akad. kiparja Franceta Goršeta v Svečah, ki je še poln zdravja in ustvarjalne moči, in pa dobrotnika SKA prof. Joška Hutterja v Globasnici.

Sodelavec Jožeta Kopeiniga je obiskovalca peljal na slovensko gimnazijo, kamor ga je bil povabil ravnatelj Vospernik, ki je izročil pozdrave vsem v vodstvu SKA. Obiskovalec je mogel občudovati veličastnost tega slovenskega učnega zavoda v srcu Koroške. Ogledal si je tudi nedavno odprti Modestov dom za srednješolce, ki ga je za vse slovensko tako zaslužna Mohorjeva družba zgradila in katerega podoba objavljamo v tej številki Glasa.

Na Goriškem je popotnik obiskal za delovanje SKA jako zavzetega najplivnejšega tamkajšnjega kulturnega delavca prelata dr. Kazimirja Humarja. V Trstu se je srečal s poverjenico za misijone Doro Kosovel, ki požrtvovalno in uspešno sodeluje tudi s SKA pri prodaji knjig, pa s prof. Maksom Šahom, ki je naš poverjenik za Tržaško ozemlje; le-ta mu je potožil o težavah z razširjanjem našega tiska ob robu matične domovine.

V Združenih državah je v Clevelandu obiskal Baragov dom, v katerem posluje Slovenska pisarna, kjer se je srečal z vodjem pisarne Jožetom Melaherjem, ki mu je med drugim pokazal po več sobah nagradene zapuščine slovenskih knjig, posebno pisatelja Karla Mauserja, kar on zdaj urejuje. Naš predsednik je mogel na grobu tega našega tako ustvarjalnega člana in njegove žene, skupaj s prijatelji pomoliti za njegov večni pokoj.

Novi pevovodja klevelanskega pevskega zbora „Korotana“ Rudi Knez je bil v marsičem tolmač slovenskega življenja v Clevelandu. Veliko mu je tudi povedal naš član, nekdanji predavatelj župnik dr. Pavel Krajnik, ki mu bo bližnji pokoj verjetno omogočil nadaljevanje njegovega posredovanja bogatega znanja argentinski slovenski publikli.

V družini Lavriša mu je mladi Bernard razkazoval svoje slikarsko-kiparske stvaritve in mu je dal seboj nekaj diapozitivov o tem ter celo tri slike. Ob predvajanju misijonskega filma misijonskim sodelavcem, ki se ga je udeležil tudi naš član dr. Pavlovčič, je mogel pokramljati s tem pomembnim slovenskim kulturnim delavcem v Clevelandu, ki vodi dvakrat tedensko slovensko radijsko uro tamkaj.

V New Yorku je bil naš predsednik gost p. Roberta Mazovca OFM, ki je prezaslužen za slovensko izseljenstvo, v katero je pomagal mnogim izobražencem in kulturnim delavcem, ko je bival v Rimu. On župnikuje na takozvani „Osmi“, namreč cesti, kjer imajo slovenski frančiškani cerkev sv. Cirila in dvorano, v katerih se zbira slovenska, v New Yorku živeča skupnost k nedeljski službi božji in k občasnim sestankom newyorške slovenske Prosvete. Obiskovalec se je udeležil takega sestanka, na katerem je poleg drugih točk prepeval slovenski oktet iz Fairfielda. Na koncu je bil tudi on povabljen, da spregovori nekaj besed v pozdrav zbranim rojakom v imenu SKA. Tam se je srečal tudi s slikarjem Mirom Župančičem in mnogimi drugimi osebnostmi slovenskega kulturnega in javnega življenja. Prej-

šnji večer je bil gost pri dr. Petru Remcu, kjer je bil navzoč tudi naš član arh. Simon Kregar.

Kajpada je iz New Yorka potoval tudi v razmeroma bližnji Fairfield, da je obiskal pisatelja in našega člana dr. Franca Bükviča, ki mu je razlagal in prebiral dokončana poglavja svojega novega, bolj šaljivega in potopisnega romana, ki ga končava. Pri njem se je zadržal še en dan več, ko ga je peljal tja papežev zastopnik pri Združenih narodih nadškof Cuelli, ki ga je dr. Bükvič skupaj s predsednikom fairfieldske jezuitske univerze povabil na obisk. Tam je bila tudi Bükvičeva hčerka Sonja, baletna umetnica, ki je goste prijetno presenetila z baletnim solo nastopom, v katerem smo občudovali veliko izrazno silo te talentirane plesalke in je bilo obiskovalcu le žal, da umetnica ne živi v Buenos Airesu, kjer bi mogla obogatiti kulturne prireditve SKA s te vrste umetnostjo, ki je žal med nami ni.

Zadnji dan je bil naš predsednik gost pri arh. Simonu Kregarju, ki se mu je opravičil, da ne more kaj več sodelovati z našo SKA, katere poverjenik in član je od njenega početka. Zelo je namreč časovno in miselno zaposlen tako v svojem poklicnem delu, saj je vodja skupine 30 arhitektov enega najpomembnejših gradbenih podjetij, kakor v delu sredi slovenske skupnosti v New Yorku, katere centralna civilna osebnost je. Predsednik SKA, katerega je arh. Kregar pospremil na letališče, je bil vesel, ko mu je arhitekt zaupal svoj načrt, kako v prihodnje bolj sodelovati s SKA: Pri Prosveti nameravajo organizirati sestanek, na katerem bodo prikazali dejavnost SKA, beroč iz najpomembnejših izdanj, in bodo organizirali knjižni sejem naših izdanj. Poleg tega bodo skušali z mecenskimi gestami sodelovati pri financiranju izdanj SKA.

Takale srečanja so brez dvoma blagodejna za povezavo slovenskih kulturnih delavcev v izseljenstvu širom sveta in za poživitev skupnih prizadevanj za ohranjanje kulture v slovenskem izseljenstvu.

Čar letnih časov v ljudskih šegah na Koroškem dr. Pavle Zablatnika

Kot redni knjižni dar je letos „Mohorjeva družba“ v Celovcu poklonila svojim bralcem knjigo dr. Pavla Zablatnika „Čar letnih časov v ljudskih šegah na Koroškem“. Dr. Zablatnik je že pred dvema letoma izdal pri Mohorjevi „Od zibelke do groba“, torej letošnja knjiga dopolnjuje prejšnjo, tako da dobimo popolno sliko ljudskih šeg, verovanj, ljudskih rekov in pregovorov v teh krajih, ki jih štejemo v slovenski kulturni prostor.

Z dvema knjigama je izpolnil vrzel, ki je zijala v slovenski kulturni dediščini in katere ne bo mogoče več napolniti čez desetletje ali dva, kajti vdor tehničnega napredka je dosegel že zadnje vasi in nekaj od teh šeg, ki jih opisuje, je že izginilo, druge so v procesu izginotja, vsekakor pa bosta knjigi pričali zanamcem in bosta ostali kot važen donesek k naši etnologiji na ozemlju, kjer Slovenci in z njim stoletne navade nevdržno izginjajo.

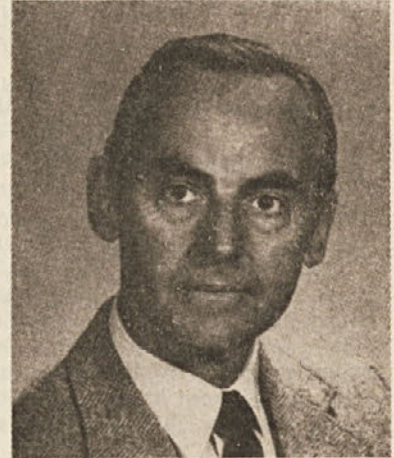
Avtor je z veliko ljubeznijo do naroda, vendar v strogo znanstvenem slogu opisal šege, veliko od teh je že znanih, druge so nam neznane ali pa so jih pripisovali nemškemu kulturnemu vplivu, in jih tako rešil pozabe. Z intelektualno poštenostjo, ki je že redka, pripozna, kar ni našega, prav tako pa z mravljičjo pridnostjo išče nastanek drugih, ki jim odkrije predindoevropski, indoevropski ali nemški izvor, prav tako odkriva vplive slovenskih na nemške.

Kakor drugod, je tudi na Koroškem krščanstvo premesilo ljudsko miselnost in verovanje; včasih je kakšna navada izginila, včasih je dobila drug pomen, včasih je bil poganski junak zamenjan s krščanskim, vendar veliko kulturno bogastvo, ki so ga predstavljale ljudske navade v zibelki slovenstva, tudi če je ogroženo s tehnološko industrijalizacijo podeželja, bo prav s tema dvema knjigama pridobilo na važnosti in pomembnosti in pripomoglo k prebuditvi narodne zavesti, ne samo na Koroškem, ampak tudi v Sloveniji, ki se bori z istimi težavami. Dosti teh šeg je bilo do sedaj še nepoznanih v Sloveniji in ob skrbnem varstvu bi se lahko ne samo ohranile, ampak tudi znova vpeljale, če bi k temu pripomogel tisk, radio, televizija, tesnejše zveze in medsebojno spoštovanje Korošcev in Slovencev iz matice.

Dr. Zablatniku, ki je član SKA, bo morala nekoč zgodovina dati mesto, ki si ga je zaslužil s tema dvema knjigama, da ne omenimo njegovih učbenikov za slovensko gimnazijo, njegovega dela kot vzgojitelja in organizatorja na slovenski gimnaziji v Celovcu, poleg dušnopastirskega delovanja, časnikarskega udejstvovanja pri „Družini in domu“ dela pri Mohorjevi, pri „Krščansko kulturni zvezi“ v Celovcu in predsestva pri „Slovenskem kulturnem društvu“. Zaenkrat obe knjigi samo toplo priporočamo, ker širita, ohranjata in seznanjata vse tri Slovenije z našo kulturno dediščino, obenem se pa avtorju tudi zahvaljujemo za opravljeno delo na tako različnih področjih pri ohranitvi naše kulturne identitete.

T. B.

Novi član SKA dr. Toussaint Hočevar

Dr. Toussaint Hočevar se je v začetku februarja pismeno odzval na povabilo Slovenske kulturne akcije in sprejel imenovanje rednega člana v njenem Odseku za družbene vede.

Dr. Hočevar je redni profesor ekonomije na ameriški univerzi v New Orleansu, nastopil je v Dragi, na Mednarodnem kongresu o manjšinah v Trstu, na Prvi mednarodni konferenci o manjšinskih jezikih v Glasgowu. Francoska vlada ga je odlikovala z redom akademskih palmovih vej vsled njegovega prispevka v Nici na simpoziju Francoščina kot poslovni jezik. Leta 1979 je objavil knjigo gospodarskih razprav „Slovenski družbeni razvoj“, njegove študije pa priobčujajo različni časopisi in revije, med njimi Gospodarstvo in Bančni vestnik. Dr. Hočevar je tudi član Society for Slovene Studies.

Slovenska kulturna akcija se veseli njegovega pristopa in mu želi plodno delo v njegovem znanstvenem raziskovanju.

Izid umetniške loterije

Na 14. redni seji SKA v torek 9. aprila 1985 so zbrani odborniki izžrebali med 1000 srečkami 10 števil; in sicer: 914, 510, 585, 421, 446, 854, 375, 388, 156 in 902. Omenjene srečke so zadele umetnine v vrstnem redu, kakor je bilo objavljeno v Glasu XXXI, 4: France Gorše: Plunkar (risba), Bara Remec: Indijanski motiv (olje), Marijanca Savinšek: Plesalci (olje), France Ahčin: Materinstvo (skulptura), Graciela Mravlje: Se quedó cantando (jedkanica), Ivan Bukovec: V kordobskih hribih (olje), Marjanca Savinšek: Golobčki (pastel), Bara Remec: Cvetje (akvarel), France Ahčin: Ženski akt (skulptura), France Gorše: Pevci (risba).

Kdor ima katero izmed omenjenih izžrebanih števil in je pred 9. aprilom poslal SKA plačilo za srečke, naj pismeno ali po telefonu sporoči upravi SKA. To velja za tiste, ki so poslali svoj prispevek za umetniško loterijo, a ne odrezkov (cupones) kupljenih srečk.

Vsem našim prijateljem, ki so z nakupom srečk te umetniške loterije priskočili na pomoč Slovenski kulturni akciji, se ob izvedenem žrebanju iskreno zahvaljujemo! Posebno velika zahvala pa umetnikom, ki so za loterijo darovali dragocene sadove svojega ustvarjanja.

iz mojih knjig

Glas o knjigi dr. Ignacija Lenčka

„Rast v resnici in ljubezni“

„Knjiga je res čudovita, eno poglavje boljše od drugega. Veliko globino spoznanj obsegajo te strani, ki jih je pisal pokojni profesor s tako ljubeznijo, obenem pa natančnostjo in resnicoljubnostjo. Avtorja šele po tej knjigi znam prav ceniti, ki mi je bil v bogoslovnih letih tako vzoren profesor.“
Milko Povše, župnik v Mar de Ajó.

Še o Bükvičevem romanu „Vojna in revolucija“

Urednik izseljencem namenjene režimske „Rodne grude“ Jože Prešeren piše avtorju iz Ljubljane med drugim:

„Knjigo sem prebral in – to moram priznati – z užitkom in na dušek. V prvih treh četrtinah sem imel občutek, da bi knjiga lahko izšla v Sloveniji, v zadnjem delu pa je seveda za nas toliko spornih stališč, ki jih tu še ne prenesemo. Na splošno rečeno: posebna zanimivost tvoje knjige je v tem, da sta dokaj objektivno prikazani obe plati revolucije. Skratka: odlično! Le žal knjiga ne bo prišla v večjem številu med bralce v Sloveniji. Jezik? Zelo lep, na splošno, nekaj pa je tudi posebnosti, ki se več ne uporabljajo, npr. zimos namesto pozimi, ipd.“

Prof. Aleš Lokar iz Trsta, urednik „Mostu“, pa avtorju knjige med drugim takole piše o njej: „Posebno me je presunil opis prevoza stare matere v Auschwitz in njena smrt v plinski celici. To je mojstrovina. Tudi Kermauner se s tem strinja. Tvoj roman je prebral. Prosil ga bom, naj pripravi pod okriljem Mosta literarni večer o Tvoji literaturi v enem od naših klubov. Morda se bi dalo stvar organizirati že to pomlad ali pa začetkom jeseni. Lepo bi bilo, če bi bil lahko prisoten tudi Ti. Predavanje bomo potem objavili v Mostu, če ga bomo uspeli še izdajati vsled pomanjkanja časa.“

„Bükvičev zorni kot je ofarski...“

Ne bom pisal literarne ocene dela, za kar se ne smatram sposobnega, ampak podajam le nekaj splošnih in čisto osebnih misli o Bükvičevi interpretaciji vojne in revolucije kot zgodovinskih dejstev.

Na splošno se mi zdi opisovanje preveč neprizadeto (pomeni to naturalistično?) in zato ne pride na dan prava tragedija teh let. Včasih moti humor (se mi zdi, da ni na mestu), kot recimo ob opisu transporta, ki pelje žide v smrt. Drugi opisi, s humorjem zabeljeni, se mi zdijo najboljša plat knjige (npr. stari Rituper vseskozi).

Bükvičev zorni kot ni domobranski, ampak Ofarski. Skoro vse glavne osebe, vsi junaki so pri NOB, in skoro vsi idealistični (Niko, Vera, njeni bratje, Živko). Le Rituperji se izkažejo oportunisti, a jim končno ne uide kazen. Prisostvujemo bojem in porazom in zmagam na partizanski strani; sovražniki teh borcev so pa nacisti in „beli“. Dejansko, v akciji se partizanstvo istoveti z NOB kot avtentičnim ljudskim odporom proti okupatorju. Le besedno, kot iz kompromisa, je tu pa tam kritizirano, a le v nekaterih ozirih (taktičnih), ne pa globalno. Domobranstvo pa je opravičeno le besedno – v slabih in bežnih epizodah – dočim je v akciji zaveznik nacistov.

Vse to se ne sklada z našo verzijo NOB in mislim, da tudi ne z zgodovinskimi dejstvi. Tako se sprašujem, ali ni morda Bükvičev namen nam vest spraševati iz partizanskega zornega kota. Nihče ne presoja rad svojega dejanja iz nasprotnikovega vidika. Komunisti trdovratno ponavljajo svoje psovke že 40 let... No, nam pa zdaj Bükvič ponudi priložnost, da presodimo naš odpor proti OF – prav iz njihovega vidika. Konkretno, kaj so mogli čutiti partizani, ko je prišlo do hajke, kjer so domobranci sodelovali z Nemci, torej, ko domobran ni bil samo to, kar pravi beseda, ampak je prešel v iztrebljanje „terena“ skupaj z oku-

patorjem. Na vsak način so čutili, da smo izdajalci. Seveda smo tudi mi vedeli za njihove namene: da so v službi tuje ideologije. A priznajmo, da v političnem nismo igrali na pravo karto, pa čeprav je takrat izgledalo, da ni druge izbire. V Bükviču je za to pomoto zelo dobra prisposodba. Če ti dom gori, ga boš tudi z gnojnico gasil, ako nimaš vode pri roki. Torej naše ravnanje le ni bilo povsem pravovernno. Umazano je bilo – deloma –, kakor je pač vsaka vojna, še bolj pa revolucija. Z gnojnico smo gasili komunistični požar. Španci pravijo: „La necesidad tiene cara de hereje“, ali po naše: Sila kola lomi. Akcija je izzvala reakcijo. A v resnici je bila nesrečna tista poteza, ko se naši voditelji naslonili na okupatorja. To dejstvo, če se še tako obrača, se kar noče prikazati v svetli luči. Alternativa je bilo četništvo. Ali res ni bilo izvedljivo v Sloveniji? Vemo, da bi bili za rdeče vseeno izdajalci, a naša vest bi bila bolj čista. Omiljevalnih okoliščin za tisti korak ne manjka: brezobzirnost, krutost, brezbožnost, brezvestnost OF. Ljudstvo je jasno čutilo in hitro spoznalo, da je vsebina NOB v prvi vrsti kom. revolucija. In te narod ni maral. Saj smo poznali Stalinov obraz celo na kmetih, recimo iz knjige: „Ukrajina joka“. A vse to, žalibog, v Bükviču ni dovolj poudarjeno. Partizanski boj le preveč idealizira. Čeprav se v zadnjem delu knjige vsi glavni junaki spreobrnejo, kljub temu jedro opisa ostane naklonjeno partizanom. Celotno imam vtis, da je ta zadnji del nekaj dodatka – v popravke prejšnjih delov knjige, ki pa ne odtehta splošnega naglasa. V resnici je razočaranje komunistov le nad povojno ureditvijo domovine, in v nekaj primerih nad doktrino. Nikakor pa ne nad NOB, katera se vseskozi prikazuje v svetli luči.

A na tej podmeni domobranstva sploh ni mogoče opravičiti. Če je bila OF avtentično narodno osvobodilni boj izpod okupatorja (kot izgleda pri Bükviču), potem ni mesta za domobranstvo. In vendar je bilo zdaj že celo v domovini zapisano, da je bila v resnici alternativa tale: z OF v stalinizacijo domovine ali z okupatorjem v domobran. Bilo je treba izbrati manjše zlo, in za večino vernih je bil okupator manjše zlo, saj smo itak vedeli, da ne bo večno v deželi.

Kako bi torej ocenil to delo kot doprinos k razčiščenju onih nesrečnih let? Težko je reči, le to lahko zapišem, kar sam osebno čutim, pa niti ne kot kategorično trditev, ampak raje kot vprašanja, ali pa izzive za nadaljnja razmišljanja. Delo ni naklonjeno medvojnemu protikomunizmu. Nekaj „naših“ likov je zelo malo prepričljivih; nekaj naših akcij je popolnoma negativnih. Da bi mogel navesti primerke za vse trditve, vem, da bi moral knjigo še enkrat prebrati. In v takem slučaju ne izključujem možnosti, da bi morda dobil drugačen vtis. Ti-le so le prvi splošni vtisi.

Vir

Pripomba uredništva: Prihodnja številka (XXI. letnika) „Meddobja“ bo prinesla obširno kritiko dr. Bükvičevega romana izpod peresa Vladimirja Kosa.

gledališki svet

„Namišljeni bolnik“

To Molierejevo komedijo je v režiji Maksa Borštnika pripravilo in nudilo v več predstavah Slovensko gledališče v Buenos Airesu. Igrali so jo v Veliki dvorani Slovenske hiše v dneh 15., 16., 22., 23. in 24. marca, kasneje v Slomškovem domu v Ramos Mejiji, v Hladnikovem domu v Slovenski vasi dne 28. aprila, v Slovenskem domu v San Justo pa 4. maja.

Maks Borštnik je to pot povabil k igranju domala same mlade moči, ki se jim je poznala njegova šola. Igrali so sproščeno, z obvladanjem besedila, v čisti slovenščini in jasni izgovorjavi. Režiser sam je igral naslovno vlogo in ustvaril bolnika, ki je bil smešen in istočasno pomilovanja vreden.

Predstava je bila lep gledališki dosežek, sad talentov in žrtev. Slovensko občinstvo ga je hvaležno sprejelo s svojo razmeroma številno udeležbo. Če količkaj mogoče, naj razvesele s predstavo tudi rojake v Mendozi.

kulturni večeri

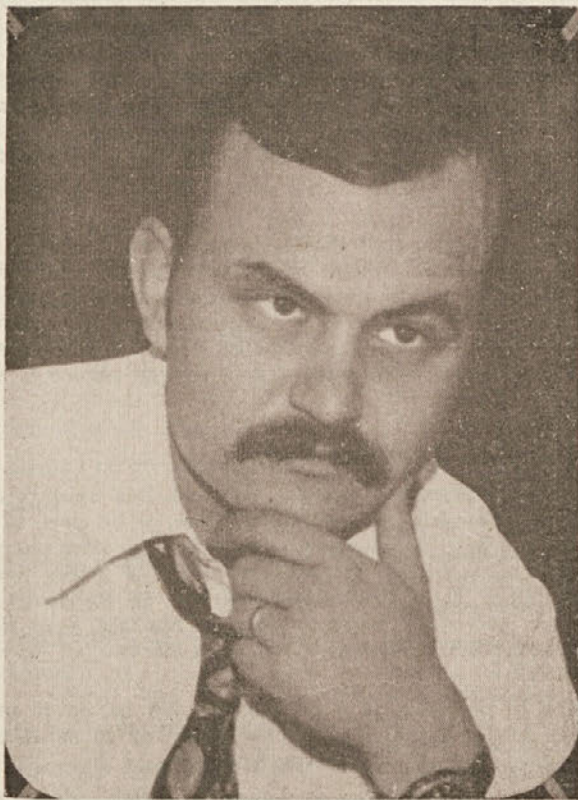
Andrej Fink – Državljanstvo in narodnost

20. aprila je dr. Andrej Fink predaval na prvem kulturnem večeru SKA na temo **Prevzem državljanstva in ohranitev narodnosti**. Član odseka za družbene vede je govoril o vprašanju narodnosti in državljanstva iz vidika različnih zakonodaj, zlasti argentinske in ZDA. Po predavanju se je razvila živahna debata. Večer je vodil Avgust Horvat.

Marko Kremžar: Obris družbene preosnove

Avgust Horvat je na drugem kulturnem večeru SKA predstavil pred kratkim izdano knjigo **Obris družbene preosnove**. Horvat je predvsem pokazal na pomen knjige za slovenstvo. Med razgovorom po predstavitvi je sodeloval tudi avtor knjige dr. Marko Kremžar. Kulturni večer je bil 4. maja ob 20. uri v gornji dvorani Slovenske hiše.

Slovenec na knjižnji razstavi Del autor al lector

Na letošnji knjižnji razstavi (Feria del Libro) v Buenos Airesu je 10. aprila Guillermo Ara, profesor argentinske literature na buenosaireški univerzi, predstavil drugo knjigo pisatelja Pavla Štruklja. Predstavitev Štrukljeve **Tres muertos indistintas y otros cuentos** je bila v sklopu literarne prireditve pod naslovom **El cuento en la narración chubutense**.

Pavle Štrukelj je že večkrat pisal v buenosaireške slovenske časopise in revije. Rodil se je v Comodoro Rivadavia, kjer danes tudi živi. Pred leti je izdal zbirko pesmi in novel **Balada Fósil**, je sourednik revije **Cartilla Austral** ter redno priobčuje svoje literarne in novinarske prispevke predvsem v časopisih južne Argentine. Neobjavljeno je še njegovo literarno delo **Canto Rodado** in zbirka novel.

Sodelavcu SKA in rojaku želimo uspešno pot in uveljavljanje v argentinski in španski literaturi.

Odgovor na vprašanje VI. Kosa

Naj na kratko odgovorim g. Vl. Kosu na njegov komentar k moji pesmi „Borges“.

Jorge Luis Borges je trenutno najznačilnejši argentinski pisatelj. Je tudi precej popularen, ker pogosto nastopa na

sredstvih javnega obveščanja in je že skozi mnogo let „naš“ stalen kandidat za Nobelovo nagrado. Tudi v angleščino je bil preveden, verjetno skoro v celoti. Zaradi vsega tega nisem smatral potrebno, da bi naslov razlagal. V resnici je pesem odmev iz njegovega sveta (dos ecos); v njegovem vzdušju se giblje. A v zadnjem delu obžalujem (*Un lamento*), da slovenski svet ni navzoč v njem, ko je vendar o vseh mogočih kulturah pisal in pel, zadnje čase tudi o Japonski. Kitajske klasike pogosto citira, in moj Yi king je res isti kot Y Ching. V španskem svetu namreč ni enotne transkripcije za tuja imena (kitajska, ruska, indijska) in žalibog zavisi od tega, če nam pridejo preko angleških, francoskih ali nemških prevodov.

Vsekakor sem bil prijetno presenečen ob tem komentarju in sem g. Kosu hvaležen za omembo in priznanje. Je pa le odmev – in čudno, iz daljne Japonske, ki je vendar čisto izven španskega območja.

Vinko Rode

razgledi

Pripombe h Kocbekovemu „Nemškemu dnevniku“

„Log“ Zeitschrift für internationale Literatur, je prinesel v svoji 22. številki 1984 odlomek prevoda „Nemškega dnevnika“ Edija Kocbeka in pet prevodov njegovih pesmi v nemščino, ki sta jih prevedla Lev Detela in Milena Merlak. Ker članek omenja letnico 1941 in da smo bili pred dvajsetimi leti obsojeni na smrt, je bil članek najbrž napisan leta 1961.

Kot dnevniški zapisek nima nič skupnega s Kocbekovim dnevnikom, prav tako se ne odlikuje ne po jasnosti ne po logičnosti, posebno še, ko govori o slovensko nemških odnošajih. Govori namreč, kako so nas Slovence Bavarci, Franki, Salzburžani (salzburški škofje), Bamberžani in Habsburžani oropali naše zunanje svobode in kako so nam pomagali pri pisanju (morebiti je mislil reči pri spravljanju?) Brižinskih spomenikov, opisu ustoličenja koroških vojvod na Gosposvetskem polju (Schwabenspiegla niso pisali salzburški škofje!), pri izdaji Trubarjevih del (dela Trubarja prav tako Dalmatina so financirali kranjski, štajerski in koroški deželni stanovi). Tudi slovenski vstop v evropsko civilizacijo ni bil odvisen od nemških kulturnih vplivov toliko kot je mislil Kocbek (spomnimo se samo; da je Elias Hutter že leta 1599 izdal biblijo v Nürnbergu tudi v slovenščini, poleg hebrejskega, kaldejskega, latinškega, nemškega in grškega prevoda, ker je slovenščino imel za enega najvažnejših evropskih jezikov. Prav tako šele sedaj odkrivajo pomen Korošca Hieronima Megiserja in njegovega slovarja v štirih jezikih, ki je izšel l. 1592 v Gradu. V španščini sem celo dobil izraz: „zelo se je približal po učenosti Hieronimu Megiserju“).

Stiki so seveda bili, prav tako vplivi, toda ne s poudarkom na narodnosti, saj se je velika večina podpisovala z imenom kraja ali dežele, kjer so bili rojeni.

Brez dotika z nemško kulturo bi tudi ne bilo nastanka slovenske narodne zavesti, toda ta je delovala že v Zoisovem krožku v Ljubljani, medtem ko se članek nanaša na Koroško, ta pa ni bila ravno zgled za druge slovenske dežele. Nemštvo nas po Kocbeku ni hotelo uničiti, ampak asimilirati, le zakaj so bile potem selitve v Srbijo, Nemčijo in drugam, ki so šle v desetisočje?

Kocbekova antiteza Salzburg-Rim tudi ni preveč posrečena, če smo se pa že prva stoletja pokristjanili, prav tako je ponesrečena primera z nemškimi vitezi, ki so širili krščanstvo z ognjem in mečem, in s salzburškimi nadškofi, ki so po letu 800 imeli že določene meje svojega delovanja. V tem so imeli že tudi določen način pokristjanjenja (prevod očenaša, vere, spovednih obrazcev i.dr. v karolinških kapitularijih). Problem je bil že takrat drugačna družbena ureditev, prav tako kot je danes, tako pri Sloven- cih, ki smo izgubili svoje plemstvo, kot pri Bavarcih, ki so ga vsaj delno ohranili pod Franki.

Članek je zanimiv zaradi datuma – Kocbek ga je napisal 1961, prav tako kot je napisal 1975, da je šele takrat zve-

del o pokolu domobrancev. Tokrat se sprašuje o moči in nemoči koroških Slovencev, kot da ne bi bil eden odločujočih v federalni vladi Jugoslavije, ki je Koroško zamenjala za svoje politične in ideološke nasprotnike. Seveda bi pri tem lahko omenil, da smo v pičlih štiridesetih letih Slovenci imeli dvakrat priliko, da bi prišli do Koroške, zibelke slovenstva, toda prvič smo jo izgubili zaradi mednarodne politike, drugič pa so jo Kocbekovi sopotniki, ali bolj rečeno, tisti, ki jim je bil sopotnik, sramotno prodali. Kot most za širjenje dialektičnega materializma v Avstriji pa naj bi služili prav preostali Korošci, pri tem pa zopet Kocbek spregleda, da število vseh koroških partizanov ni nikoli doseglo do sto in še ti so bili ubežniki in skrivati, ki so se med seboj redčili z denuncijami.

Pri tem je res Vidmar imel prav, ko je označil Kocbeka za sanjača, ki ni bil zmožen videti stvarnosti. Zastonj je jokači po požaru, posebno če je človek ogenj prej sam podtaknil: balkanstvo po prvi svetovni vojni je bilo Korošcem prav tako tuje, kot jim je sedaj dialektični materializem.

Tudi zadnje priporočilo in nasvet, katerega naj bi se Slovenci držali v trenutkih važnih odločitve, bi si lahko Kocbek prihranil zase: „Slovenstvo je prav toliko vredno kot univerzalnost (človeštvo)“, kajti slovenstva na Koroškem niso pokopavali Slovenci, ampak njim popolnoma tuja ideologija partije, kateri je šlo samo za trenutne strankarske cilje, ki pa nimajo nič skupnega z narodnim dobrobitom.

Tone Brulc

Naznanilo Narodnega odbora za Slovenijo

Po posvetovanju z vsemi člani NO je bilo sklenjeno in sporočamo slovenski javnosti, da se Narodni Odbor za Slovenijo z današnjim datumom preimenuje v SLOVENSKI NARODNI ODBOR (SNO). Preimenovanje, sklenjeno po dolgem premišljevanju, je izraz razmer v Sloveniji in dojemanja naše slovenske bodočnosti. Po skoraj 40 letih politične diaspore in razvoja dogodkov doma je postala politična nujnost, ne samo dejansko, nego tudi formalno nastopati pod imenom, ki nedvomno bolj izraža suverenost našega naroda.

Za Slovenski Narodni Odbor :

Dr. Ludvik Puš

Dr. Peter Urbanc

tajnika

23. december 1984

utrinki

Lansko leto je bil slovesno odprt „Modestov dom“ v Celovcu. Navzoč je bil tudi državni predsednik dr. Rudolf Kirschläger. Stavba stoji blizu Zvezne gimnazije za Slovence v središču Celovca. „Modestov dom“ bo porok, da se Slovenci ne bodo izgubili.

* * *

Zadnje letošnje književno zbirko Mohorjeve družbe je pohvalila založba Drava in celo Komunist v svoji knjigi Koroški Slovenci v Avstriji včeraj in danes. Zbirka obsega Koledar Mohorjeve družbe za leto 1985, Pratik, čar letnih časov dr. Pavla Zablatnika, Jezus v času, potopis Pavleta Zidarja po Sveti Deželi z barvnimi slikami, Iz skrivnih predalov, izbor krajših odlomkov iz besedil iz nagradnega tekmovanja ob 130-letnici njene ustanovitve in ob 80-letnici Milke Hartmanove. Za otroke so bile pripravljene na besedilo Marice Kulnikove slikarice Angelike Kaufmanove. Iz Argentine je bila objavljena knjiga Pot v veselje Maksimiljana Osojnika.

* * *

Izšel je „Avstralski zbornik“, ki je glasilo „Slovensko-avstralskega literarno-umetniškega krožka“. Ta se je ločil od jugoslovanske usmerjenosti in je zavzel samo slovensko stališče.

* * *

Janez Gradišnik je prejel za prevod Musilovega „Moža brez posebnosti“ nagrado za prevajalce. Gradišnik je bil nekdanji urednik revije „Prostor in čas“, ko pa je bila revija ustavljena, je po desetih letih postal steber „Celovškega zvona“. Poznan je bil kot somišljenik Kocbeka in je zaradi tega tudi izgubil svoje mesto urednika pri „Državni založbi Slovenije“. Ves ta čas pa je velika prevajal iz angleščine, nemščine, rusčine in francoščine.

* * *

Izšel je življenjepis Louisa Adamiča, ki ga je napisal njegov brat France Adamič. Slovenski pisatelj v Kanadi, Ivan Dolenc, se sprašuje, zakaj po osmih mesecih ni izšla nobena omemba, ne kritika Adamičevega življenjepisa v slovenski publicistiki. Izdala ga je „Prešernova založba“ v Ljubljani in je do sedaj edina monografija o Adamiču v slovenščini. V ZDA na Rutgers University v New Yorku dr. Henry A. Christian že dolga leta zbira podatke, gradivo in piše njegov življenjepis, ki bo opisal tudi njegovo literarno delo, vendar ne vemo, kdaj bo izšel. Louis Adamič je bil zaslužen za ZDA, ne pa toliko za Slovenijo in zdi se, da slovenski literarni zgodovinarji odkrivajo, za koga je delal med vojno, odtod tudi pomanjkanje zanimanja. Zaenkrat je emigracija tista, ki je največ prispevala k njegovemu poznanju z lanskim simpozijem v ZDA, čeprav je bil njen ideološki nasprotnik.

* * *

V Avstriji je izšla tudi antologija sodelavcev „Mladja“ ob priliki petdesete številke te revije, toda izšla je v nemščini pod naslovom „Aufzeichnungen aus Kärnten“. Čeprav je bolj politično obarvana in z ljudsko-budilniško tendenco, pisana včasih precej pesimistično in v naturalističnem slogu, skuša podati eksistenčno stanje našega naroda v Avstriji.

Ciril Zlobec – šestdesetletnik

Ciril Zlobec, pesnik, prevajalec, od 1968. leta urednik Sodobnosti, prevajalec in družbeni delavec, je bil prvi, ki se je uprl skupnim jugoslovanskim jedrom in bo letos praznoval 60-letnico rojstva. Do sedaj je za svojo zbirko pesmi Glas (1980) dobil Prešernovo nagrado, iz Italije pa je dobil kot prevajalec nagrado Eugenio Montale, prav tako tudi mednarodno nagrado Città dello Stretto za poezijo o Krasu.

Poznan in preveden je v več jezikov. Zdi se, da je prav on dal pobudo avstralskim ustvarjalcem, da so se odločili za samostojno samoslovensko delovanje.

Kljub temu, da je bil v partizanskih vrstah, gleda zelo samostojno in kritično na pojave v slovenskem kulturnem prostoru, tako v zamejstvu kakor v matici (prihodnjic bomo poročali tudi o njegovem nastopu na zborovanju Društva slovenskih pisateljev, katerih knjigo O slovenskem narodu in slovenski kulturi smo prejeli v preteklih dneh). Kot Primorca ga ni okužila jugoslovansščina in je celo o stanju slovenske manjšine na Koroškem in Primorskem zavzel drugačno stališče, kakor stara stalinistična garda.

Pesnik Gustav Januš

je začel zgodaj tudi slikati. Razstavljal je že leta 1969. na Plešivcu na Dunaju. Leta 1973. je prejel drugo nagrado na razstavi plakatov podjetja Borregaard in nagrado dežele Salzburg na grafični razstavi. Leta 1977. je zopet razstavljal svoja dela v Galeriji Hildebrandt v Celovcu, lansko leto pa v Tinjah na razstavi, ki jo je organiziral dr. Janko Zerzer. Obenem so brali tudi njegove pesmi v slovenščini in prevode v nemščini.

CORREO ARGENTINO CORR. CENTRAL y SUC 6	TARIFA REDUCIDA CONCESION 232
	R. P. I. 201682

GLAS je glasilo Slovenske kulturne akcije. Urejuje ga tajništvo. Tisk Editorial Baraga del Centro Misional Baraga, Colón 2544, 1826 Remedios de Escalada, Pcia. Buenos Aires, Argentina. Vsa nakazila na ime in naslov: Alojzij Rezelj, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires 1407, Argentina. - Editor responsable Slovenska kulturna akcija (Andrés J. Rot), Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires 1407, Argentina.